

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 17. aprila 1878.

O b s e g: Kako naj gospodar obdeluje senožeti. — Gospodarske novice. — Votlega zoba bolečine hitro potolažiti. — Novi vladni predlogi o uravnavi zemljiškega davka. — Blaznice (norišnice), kakoršne morajo biti in kaj je njih namen. — C. kr. okrajni glavarji pred državnim zborom. — Ruske in Angleške finance. — Ogersko denarno gospodarstvo. — Z globočine morjá. (Dal.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kako naj gospodar obdeluje senožeti.

Ni vsaka zemlja za vsako travo. Po vlažnosti zemljišča se morajo izbirati trave; ene hočejo suho, druge bolj vlažno (mokrotno) zemljo, v mokri zemlji pa se naše boljše trave celó ne sponašajo, — takošna se mora poprej v suho predelati. Kdor tega ne pomisli in seje brez pomislika to ali uno travno seme, tak slabo glešta svojo senožet. Če gospodar seje kihec ali kihecno pahovko (*agrostis stolonifera*, Fioringras) na suho senožet, bo pač slabo opravil, in vendar ta trava na vlažnem in močvirnem svetu daje prav dobro seno; — nemška detelja (*lucerna*) neprecenljiva je v debeli, globoki zemlji, — če pa jo deneš v plitvo peščenko, kakošna bo!

Kakor se obilniši ali pičliši pridelek mrve in otave ravná po lastnosti zemlje, tako se tudi dobrota ravná potem, kdaj se senó (mrva) kosí. Nekatero trave imajo o cvetji največ redivnega v sebi in take se imajo tudi takrat kositi. Nekatero nasproti so pred cvetjem, druge po cvetji, kedar seme delajo, najbolj tečne; tako, postavimo, je pred cvetjem senožeška tratnica (*poa pratensis*, Wiesenrispengras), in repulja (*bromus erectus*, Riesentrespe), — o cvetji pa senož. bilnica (*festuca prat.*, Wiesen-schwengel), — kmalu po cvetji mačji rep (*Timoth.*), — ob nastavljanji semena pa mehki glistnik (*bromus moll.*, weiche Trespe) najbolj tečen. Če bi te trave kosili drug čas, bi namesti prav dobrega sená nakosili prazno slamo.

Dobro dobro je tedaj treba paziti, da zgodnjih trav ne sejemo s poznimi skupaj, temuč da mešamo take, ki so ob zeló enakem času najbolj tečne.

Za zgodnjo senožet, kamor se voda napeljuje, z nekako vlažno pa močno zemljo je sledeča zmes najpripravniša: pasja trava (*Knaulgras*), lesičji rep (*Wiesenfuchsschwanz*), navadna divja ljulika (*englisches Raigras*) in rudeča detelja (*rother Klee*).

Na zgodnjo šotno senožet pa naj se sledeče trave vkup sejejo: senožeška tratnica, medena trava (*Honiggras*), kihecna pahovka, stročnata detelja ali marijni šolnici (*Hornklee*) in rosula (*Ruchgras*).

Za zgodnje suhe senožeti je najbolj pripravna sledeča zmes: navadna divja ljulika, rosulja, plotna grašica (*Zaunwicke*), korninšica, mala bela detelja in rumena detelja.

Veliko bolje je tudi vselej več taci trav skupaj sejati, ki zorijo ob enakem času, in da so nekatere višje, nekatere nižje, ker le tako se napravi prava gosta trava, kajti če sejemo le visoke trave, bo mrva redka, kakor žito, — če pa sejemo le nizko (spodnjo) travo, bo sicer senožet gosta, pa nakosilo se ne bo mrve veliko, ker je trava prekratka bila.

Dobrotljiva natora nas je z vsim oskrbela: z visokimi in nizkimi travami, le umno nam je izbirati treba, kedar si napravljamo travnik.

Vse to pa še ne zadostuje, če ne dobimo dobrega semena, ki rado kalí, in ga ne posejemo v pravi meri. Kakor gospodarji skoparijo včasih, ko je skoparija njih lastna škoda, tako je večidel tudi s setvijo travnih semen. Ne! da bi svetovali semen trošiti nemarno — al med „premaló“ in „preveč“ je srednja pot in ta je prava pot.

Naše boljše trave imajo že tako natoro, da iz začetka rastejo prav počasi, tedaj jih plevel lahko zamorí; če pa so preredke, jim vročina, veter in moča lahko škoduje.

Če smo dobili frišno, dobro kaljivo seme, je za 1 oral ali joh 50 funtov travnega semena in pa 10 do 15 funtov rudeče in bele detelje ravno prava mera, zlasti če na tako obsejano senožet še ob času velike suše moremo vode napeljavati. Če pa si je gospodar seme sam nabiral, se lahko zgodi, da tudi nezrelega vmes vjame, — ali če je senožet taka, da je ne more močiti, bo pa vselej najbolje opravil, če na 1 oral 90 funtov ali 1 cent semena vzame.

Kdor hoče tako senožet, na katero se voda napeljuje, obsevati s travami, katere so za tak svet najpripravniše, naj zmeša sledeča semena skupaj in jih poseje v sledeči meri: navadne divje ljulike 12 funtov, lesičjega repa 10, laške ljulike 8, tratnice 8, mačjega repa 4, visoke bilnice 4, pasje trave 4, bele deteljice 10, rudeče detelje 5 funtov. To je 65 funtov na oral.

Bolj vlažni senožeti z močno zemljo se priloga sledeča zmes: navadne divje ljulike 16 funtov, laške 10, ovsule (pahovke) 10, mačjega repa 8, tratnice 8, senožeške bilnice 6, pasje trave 5, lesičjega repa 5, bele deteljice 10, rudeče 8, stročnate detelje 2, oskopernatega terpotca 1, korninšice 1 funt. To je 90 funtov za 1 oral.

Suhim senožetim se pa priloga najbolje sledeča zmes: ovsule 25 funtov, divje ljulike 20, me-

dene trave 10, mehkega glistnika 5, rosulje 2, pasjega repa 1, bele deteljice 12, rudeče 10, hmeljnate detelje 10, korninšice 2, pimpinelice 2, polžarce 1 funt. To je 100 funtov na 1 oral.

Pri posevanji teh mnogovrstnih semen naj se ložeje seme loči od težjega in samo za-se seje, sicer se ne bo lepo enako razdelilo.

Zemlja pred setvijo semen se mora pridno obdelati in pripraviti za posév — to je, globoko se mora zrahljati (izorati), vse kepe prav na drobno razdrobiti, kamenje pobrati, pepél odpraviti in svet lepo poravnati. Vsaki rastlini se mora poskrbeti pripravno ležišče, — toliko bolj je pa to treba pri taci nježnih in drobnih semencih, kakor so trave! Če travno seme le več kakor čez en palec z zemljo pokriješ, ne bo ti kalilo.

Semena pa se sejejo sama ali pa s kakošnim žitom, ki seme prerašča prvo leto. Oboje zna dobro, oboje pa tudi slabo biti. Dobro je, ker žito varuje mlado travico pred prepekoma solnca in pred silo vetra; slabo pa je, ker ji žito, med katero travo seješ, jemlje živež. Iz vsega tega je očitno, da se mora žito, ki se s travami vred seje, redko sejati.

Eni svetujejo travna semena sejati spomladi, drugi pa v jeseni. Oboje zna prav biti, kakor je kraj. V jeseni je zato bolje sejati, ker se seme enakomerno in bolj popolnoma zaraste, kakor spomladi, ker ga dolga suša lahko zamori; nasproti pa je spet bolje travna semena spomladi sejati v taci krajih, kjer se zima zgodaj začne in hud in dolg mraz nježno kal pokonča.

Naj se gospodar po svojem kraji to ali uno izbere iz sledečega:

Travno seme samo naj se v dobro obdelano in lepo poravnano zemljo malega ali velicega srpana (julija in avgusta) seje, le s prav prav lahko brano naj se povleče in tudi z lahkim valjarjem potem povalí. Če travno seme s težko brano povlečeš, ga boš pregloboko pod zemljo spravil, da ti ga še polovica ne bo kalila.

V jeseni se seje med ozimino potem, ko je ta povlečena bila; sicer se pa ravná z njim, kakor s tistim, ki smo ga sejali meseca srpana.

Spomladi se seje med ozimino potem, ko je svet poprej z brano povlečen bil in se povalí z valjarjem; rahla povleka zemlje za setev travnega semena je tudi za žito dobra.

Spomladi se seje samo travno seme na travnik, ki je že pred zimo dobro obdelan bil in se ravná tako, kakor je bilo gori od setve meseca srpana rečeno.

Seje se tudi spomladi med jaro žito, ki ima dozoreti; tako se sicer navadno ravná, pa ni vselej dobro.

Seje se pa tudi spomladi med jaro žito, ki se zeleno kosí, kakor med oves, ječmen ali ajdo. To je najboljšje, ker jarina iz začetka travico, dokler je mlada, varuje in mokroto zadržuje, pa ji vendar dolgo živeža ne krati, ker ne ostane tako dolgo na tistem mestu, da bi zorelo.

Sklenemo pa ta spis z besedami Švercovimi, ki se tako le glasé: „Dobre senožeti so podpora živinoreji, pomoč kmetijstvu, bogastvo gospodarju, zaklad posestniku. Slabe senožeti pa so sramota gospodarju, škoda živinoreji in nadloga kmetijstvu.“

Gospodarske novice.

* *Trtna uš (filoxera)* dela čedalje več škode v nogradih na Francoskem. Zavoljo nje so ondi pokon-

čali dozraj že okoli 300.000 hektárov nogradov, pa pravijo, da jih je še toliko okuženih po tej pošasti. Tudi iz Dunajske okolice se sliši ista nadloga; zato je Dunajska kmetijska družba poslala posebno komisijo v one kraje, da preišče stvar, kako in kaj. — Pričakovalo se je pred par leti, da bode te škodljivke same po sebi kmalu konec, a zdaj se kaže, da ni tako.

* *Goljufij ponarejenega deteljnega semena* je čedalje več; zato je Česko gospodarsko društvo razposlalo okrožnico na vse svoje podružnice, naj take trgovce, ki prodajajo ponarejeno deteljno seme, naznajo z imenom c. kr. deželni vladi, da se morejo ostro kaznovati za tako goljufijo, ki veliko škodo dela kmetijstvu.

Za domače potrebe kaj.

* *Votlega zoba bolečine potolažiš hitro*, če majhen košček kafe deneš v luknjico zoba. — Tako beremo v „Puč. Nov.“

Novi vladni predlogi

o uravnavi zemljiškega davka.

Državnemu zboru je, kakor smo zadnjič povedali predložena postava o spremembi nekaterih oddelkov postave od 24. maja 1869. l. o zadevi v cenitve zemljišč zaradi uravnave zemljiščinega davka.

Poglavitne spremembe te postave po vladinem predlogu so sledeče:

Dosedaj sta v cenjevala posamesne parcele po dva in dva cenilca, ki ju je okrajna cenilna komisija za dotični oddelek izmed sebe izvolila; poročevalec (referent) jih je le spremljal in s svojim glasom le tedaj odločeval, kedar se cenilca o vcenitvi dotične parcele nista zedinila.

Vprihodnje bo pa referent vsako parcelo v svojem okraju sam v cenil; spremlja ga pa dotični župan ali pa dva moža, katera iz soseske župan v to odloči. Ti trije pa nimajo nobenega določilnega glasa, ampak pojasnujejo samo to, kar jih referent vpraša. Okrajni cenitveni referent predloži svoj operat potem okrajni cenitveni komisiji v pregled in odobrenje.

Dosedaj je gojzde cenil najprej referent sam in njegov operat sta dobila dotična dva cenilca v roko, da sta ravno tiste gozde in parcele tudi ona dva v cenila. Če nista referentovi v cenitvi pritrdila, in če kasneje ni on k njuni določbi pristopil, razsodila je potem okrajna cenitvena komisija, kaj naj veljá. Predno so pa okrajne cenitvene komisije pri taci različnih mnenjih razsodile, kaj naj obveljá, imele so pravico, na dotično mesto dva druga cenilca izmed sebe poslati, da ogledata zemljišče še enkrat in o svoji pozvedbi komisiji poročata.

Po novi postavi ima pa okrajna cenitvena komisija brez novega pregledovanja konečno določevati, katera v cenitev naj obveljá, namreč: ali ima dotični referent, ali pa imata dotična cenilca prav.

Ob kratkem rečeno: po novi postavi pride v cenitev zemljišč iz rok izvoljenih cenilcev, v roke dotičnih c. kr. referentov (cesarskih uradnikov).

O ugovorih (reklamacijah) imajo po dosedanji postavi razsojevati okrajne in deželne cenitvene komisije.

Po novi postavi se ustanové za to posebne reklamacijske komisije (Reklamations-Commissionen), ktere stopijo namesto deželnih cenitvenih komisij, in se sestavijo na enak način, kakor so sestavljene deželne